

Forord

Tema: Udvikling og innovation indenfor indeksering og søgning.

Internettet, den teknologiske udvikling, netværksbaserede informationssystemer, Web2.0; sammen sætter de nye muligheder og en ny dagsorden for, hvordan veletablerede discipliner og processer som indeksering og søgning tilrettelægges og bruges i digitale biblioteker og informationssystemer. Der eksisterer en bred vifte af nye muligheder, både når vi taler om indekseringsmetoder, søgeteknikker, og interfacedesign. Ikke blot er de tekniske muligheder mangeartede, det er brugerne også. Nogle er nørder, der velfornøjet jonglerer rundt mellem de mange muligheder og bruger dem strategisk og velovervejet, andre synes at de er ved at drukne og giver fortabt. Også informations- eller dokumentbegrebet er mangfoldigt. Det er ikke blot tekster, der formidles via digitale informationssystemer og biblioteker. Vi stiller mange typer information og informationsressourcer til rådighed: tegninger, grafik, kompetencer, statistiske data, o.s.v.

Dette nummer af Dansk Biblioteksforskning har fokus på den nye kontekst omkring informations-søgning og de nye muligheder i form af teknologier, værktøjer og metoder.

I den første artikel Sprogteknologiske ressourcer til informationssøgning præsenterer Bolette Sandford Pedersen, Patrizia Paggio og Constanza Navarette, seniorforskere ved Center for Sprogteknologi, forskellige sprogteknologiske teknikker og værktøjer,

der er udviklet til at forbedre informations-søgning. Artiklen er en oversigtsartikel med fokus på tre typer værktøjer; ordbaser med morfologiske og syntaktiske informationer, ontologier og wordnets. Hvert værktøj diskuteres et for et. Først præsenteres dets indhold og de problemstillinger, som værktøjet kan medvirke til at løse i indeksering og søgning. Denne grundlæggende præsentation følges op af en gennemgang af en række eksperimenter, der har haft til formål at afprøve og evaluere de sprogteknologiske ressourcer i realistiske settings i samarbejde med danske virksomheder. Artiklen afsluttes med en præsentation af det danske word-net projekt DanNet.

I artiklen Folksonomier. Brugerstyret indeksering som en del af organisationers informationsarkitektur undersøger cand. scient. bibl., ph.d. studerende ved Danmarks Biblioteksskole Charles Seger fænomenet 'social tagging', brugerstyret indeksering. Han beskriver, hvordan tagging adskiller sig fra traditionel indeksering, foretaget af professionelle informationsspecialister, og diskuterer, hvordan brugerstyret indeksering og de folksonomier, der udvikles på baggrund af brugernes tags, kan berige informations-søgning og videndeling i virksomheder og organisationer. Han konkluderer, at brugerindeksering ikke er et modspil til traditionel indeksering. Det er et supplement til den ofte mere formelle og kontrollerede informationsstruktur. En berigelse, der giver mulighed for at virksomhedens informationsobjekter kan ses og søges ud fra et brugerperspektiv og ved anvendelse af brugernes uformelle terminologi.

Browsing i bibliotekskataloger ved hjælp af Topic Maps er titlen på nummerets tredje artikel af cand. scient. bibl. Knut Anton Bøckman, der er ansat ved Danmark Kunstbibliotek. Artiklen opsummerer og diskuterer resultater fra et udviklingsprojekt, foretaget på Kunstbiblioteket. Projektets overordnede formål var at udvikle alternative, mere brugervenlige adgange til bibliotekets kataloger og materialer. Hensigten var at afprøve, hvordan et topic map (emnekort) kan bruges til at forbedre søgning i bibliotekskatalogen gennem en udvidet browseadgang, hvor brugerne kan browse i et netværk af personer, institutioner, emneord, stednavne og dokumetyper. Projektet er rettet mod novice brugeren, der er kendetegnet af at have mindre viden om det faglige domæne. Det argumenteres i artiklen, hvorledes denne brugergruppe kan have glæde af at browse i og derigennem opdage domænets mangfoldighed af topics: domænets aktører i form af malere, skulptører, arkitekter, anmeldere, domænets materialer i form af bøger, artikler, tidsskrifter, arkitekturtegninger og dias samt de forskellige begreber og emneområder, som domænet består af.

Disse tre første artikler beskæftiger sig direkte med værktøjer og metoder til udvikling og forbedring af indeksering og informationsøgning. Temanummerets sidste to artikler skifter fokus. Der er stadig vægt på udvikling og forbedring, men fokus er flyttet til systemudviklingsprocessen – til modeller og værktøjer, der udvikles til bedre at forstå brugerne og med denne øgede viden opbygge både mere effektive og mere brugervenlige informationssystemer.

I artiklen Gruppemedlemmers informationsadfærd: En undersøgelse af Kuhlthau's informationsøgeproces-model præsenterer lektor, ph.d. Jette Hyldeggaard fra Danmark Biblioteksskole resultater fra et ph.d. projekt, der har fokus på at undersøge og forstå grupper informationsadfærd - hvorledes brugere agerer, når de som en gruppe skal finde og bruge information i forbindelse med akademisk opgave- og problemløsning. Gruppedadfærd sammenlignes med den individuelle informationsøgers adfærd, som den kendes fra Carol Kuhlthau's ISP model (Information Search Process model). Undersøgelsen viser, at der er ligheder mellem individuel og social informationsøgeadfærd, men også mange forskelle. Grup-

per udgør ikke én kognitiv enhed, men består af medlemmer med forskellig adfærd, som dynamisk interagerer mellem et gruppe og individ niveau. Der er tale om brugere, der både genererer, formidler og bruger information i en kollektiv sammenhæng, men som også qua skift mellem individuelt og kollektivt gruppe arbejde befinder sig i en kompleks problem-løsningssituation. Forfatteren peger på, at dette bl.a. kræver udvikling af nye mediatorfunktioner i digitale informationssystemer. I artiklen vurderes også metoder til at indhente viden om informationsadfærd, og en anden væsentlig konklusion er, at der i fremtiden bør ses nærmere på hvordan dagbøger kan bruges som dataindsamlingsmetode, f.eks. i systemudviklingsprojekter. Det foreslås desuden, at dagbøger kan bruges som et reflektivt værktøj i opgave- og gruppeprocessen.

I den femte og sidste artikel Personas: En domæneanalytisk tilgang undersøger cand.scient.bibl, konsulent i biblioteksstyrelsen Eva Sønderstrup-Andersen, hvordan en domæneanalyse kan anvendes til udvikling af personas. Personas er et kvalitativt planlægnings- og udviklingsværktøj, hvor man opbygger en arketypisk bruger repræsenterende en specifik målgruppe. Personas bruges i systemudvikling og – evaluering til at guide systemudviklingen. Gennem personas samles og kommunikeres viden om brugerens behov og adfærd til gruppen af systemudviklere, der bruger denne viden til at planlægge systemets indhold og funktionalitet samt afprøve og forudsige brugerreaktioner og brugertilfredshed. Normalt baseres udviklingen af personas på brugerstudier, på interview og demografiske, statistiske data f.eks. indsamlet gennem spørgeskemaer. Det er et ressourcekrævende arbejde, og artiklen undersøger, hvorvidt personas kan opbygges via litteraturbaserede domæneanalyser, der betragtes som mindre ressourcekrævende. Undersøgelsen er foretaget indenfor genstandsfeltet evidensbaseret medicin. Det konkluderes, at det er muligt at opbygge en personas på baggrund af en domæneanalyse. Især er det muligt at identificere brugergruppens prioritering i forhold til informationsbehov, søgeadfærd, relevanskriterier og begrebsforståelse.

På redaktionens vegne,
Marianne Lykke Nielsen